

РІШЕННЯ

щодо присудження наукового ступеня доктора наук

Спеціалізована вчена рада з присудження наукового ступеня доктора наук Д 58.053.01 Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка Міністерства освіти і науки України прийняла рішення щодо присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук Невзорову Романові Вікторовичу на підставі прилюдного захисту докторської дисертації «Теоретичні та методичні засади забезпечення якості фахової підготовки до бойових польотів майбутніх пілотів тактичної авіації» на правах рукопису за спеціальністю 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти».

28 березня 2025 року, протокол № 10.

Невзоров Роман Вікторович, 1976 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 1997 році Харківський інститут льотчиків Військово-Повітряних Сил за спеціальністю «Льотна експлуатація та бойове застосування літальних апаратів», у 2001 році закінчив Національний аерокосмічний університет «Харківський авіаційний інститут» за спеціальністю «Літаки та вертольоти», у 2007 році закінчив Національну академію оборони України за спеціальністю «Бойове застосування та управління діями підрозділів (частин) авіації».

Кандидат педагогічних наук з 2019 року, доцент кафедри тактики авіації з 2022 року.

Працює начальником кафедри тактики авіації льотного факультету Харківського національного університету Повітряних Сил, м. Харків, з 2020 року до теперішнього часу.

Докторська дисертація виконана на кафедрі тактики авіації льотного факультету Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба.

Рекомендовано до захисту 3 січня 2025 року.

Здобувач має 75 наукових публікації за темою дисертації, з них: 1 розділ у колективній монографії; 3 статті у журналах, що індексуються в наукометричній базі Scopus; 17 статей у наукових фахових виданнях України і 12 – у закордонних періодичних виданнях із напрямку, за яким підготовлено дисертацію; 34 публікації апробаційного характеру; 8 публікацій, які додатково відображають результати дисертації.

Опоненти:

Діденко Олександр Васильович, доктор педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти, професор кафедри педагогіки та психології, Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, заступник начальника – начальник відділення наукової та науково-технічної діяльності та інтелектуальної власності науково-організаційного відділу – дав позитивний відгук із зауваженнями:

1) У якості рекомендації можна висловити побажання щодо більш чіткого (рельєфного) обґрунтування у провідній ідеї дослідження інноваційності (оригінальності) авторської педагогічної системи забезпечення якості фахової

підготовки до бойових польотів майбутніх пілотів тактичної авіації, яка подається до захисту. Доцільно було б більш виразно показати, чим авторська ідея відрізняється від наявної (традиційної) системи забезпечення якості фахової підготовки, в чому її концептуальність та оригінальність. Доводиться також констатувати, що у тексті дисертації автор інколи ототожнює поняття «система забезпечення якості фахової підготовки» та «система фахової підготовки».

2) Автор здійснив досить ґрунтовний аналіз наукової літератури з проблеми дослідження, виокремив сутність і зміст базових понять дослідження, а також визначив компонентний склад готовності майбутніх пілотів тактичної авіації до бойових польотів. Проте дисертаційне дослідження лише виграло б, якби дисертант представив узагальнення зарубіжного досвіду щодо вирішення проблеми дослідження, провів його порівняння з вітчизняним досвідом забезпечення якості фахової підготовки. Було б доречним цей матеріал оформити в окремий підрозділ.

3) Цінність дисертаційної роботи значно зросла, якби автор передбачив розроблення методичних (науково-методичних, науково-практичних) рекомендацій науково-педагогічним працівникам та інструкторському складу щодо забезпечення якості фахової підготовки до бойових польотів майбутніх пілотів. Доцільно було би й для курсантів - майбутніх пілотів тактичної авіації розробити відповідні рекомендації, спрямовані на активізацію самостійного опанування знаннями й уміннями щодо бойової роботи та їх застосування у майбутній професійній діяльності.

4) Основу структурної моделі педагогічної системи забезпечення якості фахової підготовки до бойових польотів майбутніх пілотів тактичної авіації становлять чотири блоки (цільовий, змістовий, організаційно-методологічний та результативний). Проте можна висловити рекомендацію щодо необхідності включення до структури авторської моделі принципів забезпечення якості підготовки майбутніх пілотів тактичної авіації, взаємозв'язок між внутрішньою та зовнішньою системами забезпечення якості освіти у ВВНЗ. Доцільно більш чітко показати послідовність дослідницьких дій і їх корекцію у випадку, коли прогнозований результат – позитивна динаміка сформованості готовності майбутніх пілотів тактичної авіації до льотно-тактичної підготовки в бригадах тактичної авіації Повітряних Сил Збройних Сил не відповідає вимогам, тобто готовність знаходиться на недостатньому рівні. Посилило б оригінальність авторської моделі наочне пояснення алгоритму впровадження її етапів та їх послідовність.

5) Автор стверджує, що ядром розробленої педагогічної системи є впровадження виокремлених організаційно-педагогічних умов. Потребує пояснення, як їх було визначено, чи корелюють вони з основними чинниками впливу на забезпечення якості фахової підготовки майбутніх військових пілотів в Україні, про які автор веде мову розділі 1? Як враховано принцип моніторингу і оцінювання якості підготовки майбутніх фахівців, який є важливою вимогою системи забезпечення якості фахової підготовки?

6) У розділі 5 автор представляє динаміку готовності майбутніх пілотів тактичної авіації до бойових польотів за допомогою визначення рівнів

сформованості її компонентів. Потребує пояснення щодо ролі критеріїв і показників фахової готовності до бойових польотів, зокрема інтелектуального, операційно-діяльнісного, операційного, праксеологічного, аксіологічного, фізичного та психофізіологічного, про які йдеться на сторінках 200-210 та у додатку В.

Литвин Андрій Віленович, доктор педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти, професор, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності ДСНС України, професор кафедри практичної психології та педагогіки – дав позитивний відгук із зауваженнями:

1. Окреслюючи методологічну основу дисертації, Р. В. Невзоров обмежується системним, системно-структурним, особистісно орієнтованим і компетентнісним підходами до вивчення різних аспектів підготовки майбутніх пілотів тактичної авіації. Проте, у змісті роботи згадано технологічний підхід (с. 168-170), а різні аспекти дослідження стосуються також вимог діяльнісного, інтегративного, середовищного та інших підходів.

2. У підрозділі 3.1 детально розкрито сутність і вплив на підготовку майбутніх пілотів відкритого освітнього простору. З огляду на особливості організації наземного навчання пілотів тактичної авіації доречно було зосередитись на більш конкретних питаннях, пов'язаних із побудовою у профільному ВВНЗ сучасного освітнього середовища, адже в авторській педагогічній системі (рис. 4.2-4.3) і розроблених організаційно-педагогічних умовах ідеться саме про таке середовище.

3. Обґрунтовуючи необхідність упровадження педагогічних технологій для вдосконалення наземного навчання курсантів (підрозд. 3.2), доцільно було вивчити зарубіжний досвід і показати, яким чином новітні технології використовуються в підготовці майбутніх пілотів у провідних авіаційних країнах світу, зокрема членах НАТО.

4. У контексті наукової дискусії пропонуємо власну точку зору щодо виділення базових компонентів фахової підготовленості майбутніх пілотів тактичної авіації: такі складники як мотиваційно-вольовий, фізичний, психофізіологічний, як і пропонує дисертант, доцільно віднести до параметрів готовності майбутніх пілотів виконувати бойові польоти, а натомість когнітивний, діяльнісний, операційний (критеріями оцінювання яких у дисертації виступають показники, знань, умінь і навичок) віднести до компонентів їхньої компетентності. Це дасть змогу усунути неузгодженість авторської позиції з нормативними вимогами, передусім державних стандартів вищої освіти, розроблених на компетентнісній основі.

5. У дисертації не вказано, як автор трактує поняття «організаційно-педагогічні умови», водночас надлишкова увага приділяється усталеним термінам «професійна підготовка» (с. 91-95), «педагогічні технології» (с. 167-178). Некоректним, на наш погляд, є формулювання першої умови: «створення сприятливих умов для формування в курсантів-льотчиків якостей самоактуалізації, самозростання, самооцінки, навчання в умовах суб'єкт-суб'єктної взаємодії».

6. Зважаючи на прогностичний характер дисертації, варто було б за її результатами запропонувати узагальнені рекомендації щодо побудови в Україні продуктивної системи забезпечення якості професійної підготовки майбутніх фахівців сектору безпеки і оборони в закладах освіти із специфічними умовами навчання. Це посилює практичну значущість виконаного дослідження.

Марченко Ольга Геннадіївна, доктор педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти, професор кафедри соціології та психології, Харківський національний університет внутрішніх справ, професор кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського – дала позитивний відгук із зауваженнями:

1. Необхідно більш чітко пояснити, яким чином здобувач вирішив суперечності, зазначені у вступі дисертації, зокрема, між наявністю наземних технічних засобів, що дають змогу моделювати і планувати бойові польоти в різних умовах повітряно-тактичної обстановки, та недостатньою розробленістю методичного забезпечення їх використання у процесі наземного навчання майбутніх пілотів тактичної авіації виконанню бойових польотів.

2. Розділ 2 містить надмірно детальну характеристику основних дефініцій дослідження. У процесі визначення ключових понять розвідки бажано точніше продемонструвати авторську позицію, оскільки вона губиться через велику кількість тлумачень, різних підходів, визначень таких понять, як: «підготовка майбутніх пілотів тактичної авіації», «професійна підготовка майбутніх пілотів тактичної авіації», «фахова підготовка майбутніх пілотів тактичної авіації», «якість фахової підготовки майбутніх пілотів тактичної авіації», «фахова готовність майбутніх пілотів тактичної авіації», «бойовий політ», «якісна фахова підготовка майбутніх пілотів тактичної авіації до бойових польотів».

3. Структурна модель педагогічної системи забезпечення якості фахової підготовки до бойових польотів майбутніх пілотів тактичної авіації є інформативною та добре описаною. Водночас, на нашу думку, її надмірна деталізація може ускладнювати цілісне сприйняття.

4. Проведений аналіз стандартів НАТО варто було би доповнити дослідженням досвіду запровадження таких стандартів в освітній процес профільних навчальних закладів провідних країн НАТО.

5. Характеризуючи значення застосування тренажерного навчання у процесі підготовки майбутніх військових пілотів автор недостатньо глибоко характеризує наявні недоліки та проблеми, серед яких є неповна відповідність умовам бойових польотів, що може негативно вплинути на якість фахової підготовки.

На докторську дисертацію та реферат дисертації надійшли відгуки:

Відгук про дисертацію

1. Доктора педагогічних наук, професора, заступника директора з наукової роботи Інституту педагогічної освіти та освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України Лідії ХОМИЧ

Відгук позитивний. Є зауваження:

1) у роботі спостерігається дисбаланс у обсягах окремих розділів. Так, розділ 1 дисертації має 38 сторінок, а розділ 4 – 91 сторінку. Робота мала б довершений характер, якщо матеріал у підрозділах був поданий більш рівномірно;

2) у дисертаційному дослідженні (розділи 4 і 5) автором досить ґрунтовно представлено організаційно-педагогічні умови, які забезпечують ефективне функціонування педагогічної системи забезпечення якості фахової підготовки до бойових польотів майбутніх пілотів тактичної авіації й окреслено шляхи їх реалізації. Вважаємо, що доцільно було б глибше розкрити це питання у загальних висновках.

Відгуки про реферат

1. Кафедри загальної педагогіки та андрагогіки Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (протокол №17 від 27 лютого 2025 р.), за підписом завідувача кафедри, доктора педагогічних наук, професора Володимира МОКЛЯКА.

Відгук позитивний. Зауважень немає.

2. Доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри освіти дорослих та цифрових технологій Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України Любові КАРТАШОВОЇ.

Відгук позитивний. Зауважень немає.

3. Доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри педагогіки Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка Марини БОЙЧЕНКО.

Відгук позитивний. Є зауваження: «... вважаємо, що робота значно виграла, якби за матеріалами виконаного педагогічного експерименту було подано графічно динаміку сформованості компонентів фахової готовності до бойових польотів майбутніх пілотів тактичної авіації».

4. Кафедри освітології та психолого-педагогічних наук Київського столичного університету імені Бориса Гринченка (протокол № 3 від 04 березня 2025 р.), за підписом доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри Людмили ХОРУЖОЇ.

Відгук позитивний. Є зауваження: «...у структурній моделі педагогічної системи забезпечення якості фахової підготовки до бойових польотів майбутніх пілотів тактичної авіації зазначено про застосування дидактичних принципів. На наш погляд, варто було б детальніше розкрити дидактичні принципи, що застосовувалися».

5. Доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри військової психології та педагогіки Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка Андрія КУЧЕРЯВОГО

Відгук позитивний. Є зауваження: «...у роботі доцільно було б більш широко подати авторське бачення перспектив того, як запропонована структурна модель педагогічної системи забезпечення якості фахової підготовки до бойових польотів майбутніх пілотів тактичної авіації відповідає завданням підготовки майбутніх пілотів до виконання бойових завдань на конкретних типах літаків

типу F-16 та Mirage 2000, які поступили на озброєння авіації Повітряних Сил ЗС України.

6. Кафедри освітніх наук, цифрового навчання та академічного підприємництва Навчально-наукового інституту міжнародної освіти Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (протокол № 3 від 11 березня 2025 р.) за підписом в.о. завідувача кафедри доктора педагогічних наук, професора Наталії ТКАЧОВОЇ.

Відгук позитивний. Є зауваження: «... у рефераті бажано було б представити не лише виявлені переваги застосування системи забезпечення якості фахової підготовки до бойових польотів майбутніх пілотів тактичної авіації, але й виклики, які доводилося долати під час експериментальної роботи в умовах воєнного стану».

7. Кафедри педагогіки та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» (протокол № 8 від 20 березня 2025 р.), за підписом доктора педагогічних наук, професора завідувача кафедри Тетяни ГОРОХІВСЬКОЇ

Відгук позитивний. Зауважень немає.

У дискусії взяли участь члени докторської ради:

Світлана КАЛАУР, доктор педагогічних наук, спеціальність 13.00.04, зауваження: «Необхідно було узагальнити зарубіжний досвід. Варто було більш виваженіше підійти до виокремлення базових компонентів фахової підготовки. У результативному блоці представлено рівні фахової готовності: високий, достатній, недостатній, які відповідають результату. Недостатній не призведе до результату. Очевидно, варто було би схематично це показати. Першим у моделі педагогічної системи мав би бути так, як і є, цільовий блок, а потім організаційно-методологічний блок. А третім мав би бути змістовний, можна його назвати ще практичним, бо там справді представлено практичні аспекти, скажімо, спецкурс тренажерна підготовка тощо».

Ольга СОРОКА, доктор педагогічних наук, спеціальність 13.00.04, зауваження: «Занадто детально подекуди розглянуто авторські тлумачення понять «підготовка майбутніх пілотів тактичної авіації», «професійна підготовка», «фахова підготовка», «якість фахової підготовки». Однією з організаційно-педагогічних умов визначено створення сприятливих умов для формування в курсантів. Тобто це умови створення сприятливих умов. Структурна модель сама по собі важка, бо занадто багато тексту там, де мали б бути схематично представлені основні компоненти, наприклад, спецкурс, який просто губиться. Визначено одне завдання для такої широкої мети. Завдань має бути декілька. Чи була така необхідність подавати в модель методичні рекомендації з організації курсу або динамічний структурно-логічний алгоритм побудови освітнього компоненту, тоді як важливі форми і методи (щодо форм то ну знов таки тут дискусійні моменти, тому що ділові ігри варто віднести все-таки не до форм, а до методів). У результативному блоці незрозуміло, як взаємопов'язані між собою компоненти і критерії. Тобто вони просто представлені в один ряд. Якби були стрілочки, наприклад, від мети і далі; от коли

є результат, було би непогано, щоб результат повертався знов таки до мети, якщо ціль не досягнута».

Ніна СЛЮСАРЕНКО, доктор педагогічних наук, спеціальність 13.00.04, зауваження: «Дослідження могло б бути трохи десь уточнено повною мірою. Наприклад, могла бути уточнена структурна модель педагогічної системи, яка трошки важка для сприйняття. Тема дисертації «Теоретичні та методичні засади...». Методичних засад трохи забракло в рефераті.».

Василь КУЗЬМЕНКО, доктор педагогічних наук, спеціальність 13.00.01, зауваження: «Найбільш цінно було б розробити методичні рекомендації, які скерувати безпосередньо тим, хто готує спеціалістів. Посібник – це вищий статус, але методичні рекомендації кращі тим, що коротше, зрозуміліше подають матеріал».

Наталія МИКИТЕНКО, доктор педагогічних наук, спеціальність 13.00.04, зауваження: «Дещо ускладнює сприйняття поданого матеріалу виокремлене представлення концепт схеми педагогічної системи (рисунок 1 в рефераті) і окремо структурної моделі педагогічної системи забезпечення якості фахової підготовки (це рисунок 2). Деякі блоки цих рисунків повторюються, можливо, вартувало б об'єднати і таке вже комплексне представлення подати. Щодо черговості подання блоків структурної моделі: все-таки спершу потрібно подати організаційно-методологічний блок, і вже далі – змістовий».

Іван ЦІДИЛО, доктор педагогічних наук, спеціальність 13.00.04, зауваження: «Бажано було б краще представити взаємозв'язок добору методичних засобів залежно від змісту бойового завдання у процесі підготовки до бойових польотів».

Ігор ГЕВКО, доктор педагогічних наук, спеціальність 13.00.04, зауваження: «Можна було б розширити дослідження в напрямку кібербезпеки авіаційних систем. Вартувало активніше залучити до співпраці зарубіжних міжнародних експертів для обміну досвідом.».

При проведенні таємного голосування виявилось, що із 13 членів докторської ради, які взяли участь у голосуванні (з 7 докторів наук за профілем дисертації), проголосували:

«За» – 13 членів докторської ради,

«Проти» – немає,

недійсних бюлетенів – немає.

Висновок докторської ради

За результатами вивчення й аналізу дисертаційної роботи Невзорова Романа Вікторовича на тему «Теоретичні та методичні засади забезпечення якості фахової підготовки до бойових польотів майбутніх пілотів тактичної авіації», відгуків офіційних опонентів: доктора педагогічних наук, професора, заступника начальника – начальника відділення наукової та науково-технічної діяльності та інтелектуальної власності науково-організаційного відділу Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького Діденка Олександра Васильовича; доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного

університету безпеки життєдіяльності Державної служби України з надзвичайних ситуацій Литвина Андрія Віленовича; доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри соціології та психології навчально-наукового інституту № 5 Харківського національного університету внутрішніх справ Марченко Ольги Геннадіївни, а також на підставі відгуків про реферат і дисертацію та матеріалів захисту дисертації докторська рада

ухвалює:

Дисертація Невзорова Романа Вікторовича є самостійним завершеним науковим дослідженням актуальної проблеми теорії і методики професійної освіти.

Дослідження виконано відповідно до плану наукової і науково-технічної діяльності Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, у межах науково-дослідницької теми «Удосконалення тактичної підготовки курсантів-льотчиків із застосуванням сучасних інформаційних технологій» (державний р/н 0122U000218), а також тем оперативних завдань: «Оптимізація повітряно-тактичних компонентів підготовки операторів складних ергатичних систем для покращення викладання дисципліни тактика роду авіації» (інв. № 19864); «Забезпечення якості фахової підготовки курсантів-льотчиків тактичної авіації до бойових польотів» (інв. № 20049). Тема роботи затверджена вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 2 від 24 вересня 2024 р.).

Актуальність дослідження. Виконання функції стримування агресивних дій противника, який загрожує територіальній цілісності України та її незалежності, повною мірою стосується й тактичної авіації Повітряних Сил ЗС України. Бойові властивості особистості військового пілота забезпечують ефективність бойового застосування авіації та визначають шляхи їх формування в процесі навчання – формування образу різних видів бойових польотів як механізму психічної регуляції дій із захоплення й утримання тактичної переваги у повітрі, формування тактичного мислення, формування стійкості до маневрених переважань і динамічної зміни повітряно-тактичної обстановки, розвиток професійного інтелекту.

Це зумовлює необхідність комплексних змін у підходах щодо професійної підготовки майбутніх пілотів тактичної авіації, а саме теоретичних та методичних засад їх навчання підготовки та виконанню бойових польотів.

Найсуттєвіші результати дослідження, одержані дисертантом, полягають у науковому обґрунтуванні педагогічної системи забезпечення якості фахової підготовки до бойових польотів майбутніх пілотів тактичної авіації та експериментальній перевірці ефективності її функціонування.

Наукова новизна і теоретичне значення дослідження полягає в тому, що *вперше:*

- запропоновано концепцію фахової підготовки майбутніх пілотів тактичної авіації, що охоплює наступні рівні: методологічний (синтез особистісно орієнтованого, компетентнісного, діяльнісного підходів), теоретичний (висвітлює низку вихідних категорій, дефініцій, мету, завдання, функції), технологічний (містить етапи і послідовність упровадження авторської педагогічної системи,

змістовим ядром якої є організаційно-педагогічні умови, структурну модель педагогічної системи забезпечення якості фахової підготовки до бойових польотів майбутніх пілотів тактичної авіації (цільовий, змістовий, організаційно-методологічний та результативний блоки), яка забезпечує взаємодію компонентів, критеріїв, показників і рівнів готовності майбутніх пілотів тактичної авіації до бойових польотів), що уможливило визначити й обґрунтувати методологічні основи фахової підготовки; з'ясувати основні чинники, виявити й обґрунтувати педагогічні умови фахової підготовки; визначити провідні педагогічні напрями фахової підготовки майбутніх пілотів тактичної авіації;

– розроблено й експериментально перевірено педагогічну систему забезпечення якості фахової підготовки до бойових польотів майбутніх пілотів тактичної авіації, що спрямована на формування сукупності когнітивного, діяльнісного, операційного, мотиваційно-вольового, фізичного та психофізіологічного компонентів фахової готовності до бойових польотів і складається з: принципів, які є керівними положеннями її розробки, організації, функціонування та вказують на її змістовне наповнення і характер; мети, змісту, суб'єктів, засобів комунікації, дидактичних засобів; механізмів зв'язків і структурування елементів і компонентів системи; проєктованого педагогічного результату; доведено, що побудова педагогічної системи з теорії та практики навчання виконання бойових польотів ґрунтована на нових концептуальних засадах (структурування спеціальної (бойової наземної) підготовки з теорії та практики наземного навчання з виконання бойових польотів, що базоване на фундаментальних розробках із професійної підготовки і психологічних теорій, відображає наукові тенденції в подоланні проблеми людського чинника в бойовому польоті; структурування теорії й практики наземного навчання бойових польотів, що перебуває в діалектичній взаємозумовленості з усіма основними засобами (дисциплінами, видами) професійної підготовки, маркуючи спеціальну (бойову наземну) підготовку до бойових польотів як її основний елемент, детермінуючи міждисциплінарні зв'язки в навчанні);

– теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено організаційно-педагогічні умови забезпечення якості фахової підготовки до бойових польотів майбутніх пілотів тактичної авіації (створення сприятливих умов для формування в курсантів-пілотів якостей самоактуалізації, самозростання, самооцінювання, навчання в умовах суб'єкт-суб'єктної взаємодії; формування атмосфери вільного та продуктивного розвитку особистості; утворення наземного бойового освітнього середовища; увідповіднення фахової підготовки зі стандартами НАТО);

– розроблено й обґрунтовано структурну модель педагогічної системи забезпечення якості фахової підготовки до бойових польотів майбутніх пілотів тактичної авіації, що демонструє організований набір необхідних складників освітнього процесу у ВВНЗ (дидактичні принципи, методичний інструментарій, педагогічні підходи, форми педагогічної діяльності, що орієнтовано на результат – позитивну динаміку сформованості готовності майбутніх пілотів тактичної авіації до льотно-тактичної підготовки в бригадах тактичної авіації Повітряних Сил ЗС України);

– подано авторські тлумачення понять «підготовка майбутніх пілотів тактичної авіації», «професійна підготовка майбутніх пілотів тактичної авіації», «фахова підготовка майбутніх пілотів тактичної авіації», «якість фахової підготовки майбутніх пілотів тактичної авіації», «фахова готовність майбутніх пілотів тактичної авіації», «бойовий політ», «готовність до бойового польоту», «якісна фахова підготовка до бойових польотів майбутніх пілотів тактичної авіації», «наземне навчання бойових польотів майбутніх пілотів тактичної авіації», «якість наземного навчання бойових польотів майбутніх пілотів тактичної авіації»;

– удосконалено процес спеціальної (наземної бойової) підготовки (зміст, форми, методи) майбутніх пілотів тактичної авіації до бойових польотів; зміст навчальних планів і програм для курсантів за освітньою програмою «Льотна експлуатація та бойове застосування літаків»; сформульовано теоретичні положення, які розширюють наукове коло спеціальних знань у процесі фахової підготовки майбутніх пілотів тактичної авіації та створюють передумови для розроблення навчальних програм, методик, практичних рекомендацій із професійної підготовки майбутніх військових пілотів.

Набули подальшого розвитку положення, що характеризують об'єктивні та суб'єктивні чинники забезпечення якості фахової підготовки майбутніх пілотів тактичної авіації до бойових польотів; діагностика рівнів готовності майбутніх пілотів тактичної авіації до бойових польотів.

Практичне значення дисертаційної роботи полягає в тому, що отримані в процесі наукового пошуку результати потенційно слугують теоретичним підґрунтям для забезпечення якості професійної підготовки майбутніх пілотів тактичної авіації. Розроблено й упроваджено в освітній процес льотних закладів освіти (установ): структуру та дидактичне наповнення фахової підготовки, що інтегрує засоби наземного навчання бойових польотів майбутніх пілотів тактичної авіації; спецкурс «Психолого-педагогічні особливості фахової готовності до бойових польотів майбутніх пілотів тактичної авіації»; практикум із «Тренажерної підготовки до виконання бойових польотів»; освітні компоненти «Моделювання та планування бойових польотів», «Штурманський розрахунок бойових польотів»; посібники «Фахова підготовка майбутніх льотчиків тактичної авіації до бойових польотів», «Ведення повітряних боїв підрозділами винищувальної авіації під час виконання основних бойових завдань (екіпаж – ескадрилья)».

Результати наукового дослідження можуть бути використані під час укладання робочих програм із професійно орієнтованих дисциплін, розроблення лекційних курсів і практичних занять, написання підручників та навчальних посібників із проблем фахової підготовки майбутніх військових пілотів.

Результати дослідження впроваджено в практику підготовки майбутніх пілотів у льотних навчальних закладах (установах) – Харківського національного університету Повітряних Сил (акт про реалізацію результатів НДР «Удосконалення тактичної підготовки курсантів льотчиків із застосуванням сучасних інформаційних технологій» від 21 лютого 2022 р., акт про реалізацію результатів оперативного завдання «Оптимізація повітряно-тактичних

компонентів підготовки операторів складних ергатичних систем для покращення викладання дисципліни «Тактика роду авіації» від 15 грудня 2023 р., акт про реалізацію результатів оперативного завдання «Забезпечення якості фахової підготовки курсантів-льотчиків тактичної авіації до бойових польотів від 30 серпня 2024 р.); Льотної академії Національного авіаційного університету (довідка № 0108/459 від 30 березня 2023 р.); Товариств з обмеженою відповідальністю: «Західноукраїнська школа авіації» (довідка № 35/2023 від 23 травня 2023 р.), «Льотна школа «Форсаж» (довідка № 12/6-1 від 12 червня 2023 р.), «Український Тренувальний Центр «Авіатор» (довідка від 13 червня 2023 р.), «Льотна школа «Кондор» (довідка № 59/2023 від 15 червня 2023 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення й результати наукового пошуку представлені на наукових і науково-практичних конференціях різного рівня: *міжнародні* (32, із них 14 закордонних): – «Актуальні проблеми вищої професійної освіти» (Київ, 2020), «Розвиток критичного мислення в процесі освітньої діяльності: вітчизняний та європейський виміри» (Глухів, 2020), «Розвиток сучасної науки та освіти: реалії, проблеми якості, інновації» (Мелітополь, 2020), «EU experience in reforming engineering education» (Prague, 2020), «Modernization of the education system: world trends and national peculiarities» (Kaunas, Lithuania, 2020), «Dynamics of the development of world science» (Canada, Vancouver, 2020), «Social and economic aspects of education in modern society» (Republic of Poland, Warsaw, 2020), «Інноваційні наукові дослідження у сфері педагогічних та психологічних наук» (Київ, 2021), «Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи» (Конін – Ужгород – Перемишль – Херсон, 2021), «Стан та перспективи розвитку педагогіки та психології в Україні та світі» (Київ, 2021), «Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи» (Конін – Ужгород – Херсон, 2021), «Людина та соціум: сучасні проблеми взаємодії (психологічні та педагогічні аспекти)» (Львів, 2021), «Pedagogy and psychology in the modern world: interaction vectors» (Wloclawek, 2021), «Modern scientific research: achievements, innovations and development prospects» (Germany, Berlin, 2021), «Trends in Development of Innovative Scientific Research in the Context of Global Changes» (Latvia, Riga, 2021), «Science and education: problems, prospects and innovations» (Japan, Kyoto, 2021), «European scientific discussions» (Italy, Rome, 2021), «Achievements, Innovations and Development Prospects» (Latvia, Riga, 2021), «Modern European psychological and pedagogical education. The development of a creative learning environment» (the Republic of Poland, Łódź, 2021), «Mastery of the organization of pedagogical interaction between a teacher and engineering students. The experience of EU countries» (Republic of Poland, Wloclawek, 2021), «Традиції та новації у сфері педагогіки та психології» (Київ, 2022), «Філософські аспекти професійної освіти» (Херсон – Кропивницький, 2022), «International scientific innovations in human life» (United Kingdom, Manchester, 2022), «Перспективи розвитку озброєння та військової техніки Сухопутних військ» (Львів, 2023), «Новітні технології – для захисту повітряного простору» (Харків, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024); «Інноваційні освітні технології в системі неперервної освіти: від дошкільної освіти до освіти дорослих (вітчизняний і світовий досвід упровадження)» (Київ,

2024), «International Society of Military Sciences Conference» (Sweden, Stockholm, 2024); *усеукраїнські* (2): – «Перспективи розвитку та застосування сучасних систем і засобів зв'язку в інтересах управління військами» (Харків, 2021), «Авіація та космонавтика: напрями інноваційного розвитку» (Кропивницький, 2023).

Публікації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження опубліковано в 75 наукових і навчально-методичних працях, серед яких: 3 статті в закордонних наукових періодичних виданнях, що індексовані в наукометричній базі «Scopus», 17 – у наукових фахових виданнях України, 12 – у закордонних періодичних виданнях із напрямку, за яким підготовлено дисертацію; 1 розділ у колективній монографії; 1 навчальний посібник; 2 навчально-методичні посібники; 2 статті – у нефахових виданнях України, 34 – тези й матеріали доповідей на конференціях; 1 звіт про науково-дослідницьку роботу; 2 звіти про оперативне завдання.

Дисертаційна робота Невзорова Романа Вікторовича на тему «Теоретичні та методичні засади забезпечення якості фахової підготовки до бойових польотів майбутніх пілотів тактичної авіації» відповідає профілю спеціалізованої вченої ради Д 58.053.01, вимогам «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року №1197, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти».

На підставі результатів таємного голосування та прийнятого висновку докторська рада присуджує **Невзорову Романові Вікторовичу** науковий ступінь доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти».

Головуючий на засіданні
спеціалізованої вченої ради
з присудження наукового
ступеня доктора наук Д 58.053.01

Григорій ТЕРЕЩУК

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
з присудження наукового
ступеня доктора наук Д 58.053.01

Галина МЕШКО

28 березня 2025 року